

ŠOLA

Glasiło Goriških učiteljev.

Izhaja v zvezkih po 25 kr. — Dopise sprejema V. Černic, učitelj v Št. Petru pri Gorici; — naročnino pa Tom. Jug, naduč. v Solkanu.

Zvezek 3.

V Gorici 8. januarja 1881.

Leto I.

Pisanje v ljudski šoli.

O vsih predmetih ljudske šole so se razgovarjali učitelji pri svojih konferencah več ali manj, pa tudi pisali so mnogo o tem in onem predmetu, le o pisanji se prav malo čita in sliši.

Kaj je temu krivo? Odgovor je lahek. Pri prvi učni razstavi v Gorici l. 1875. videl sem mnogo prav lepih lepopsnih izdelkov. Da, drugoletnik (?) neke šole pisal je tako lepo, da se je njegov izdelek meril z mnogimi zadnjeltnikov. Mnogim učiteljem priznala je „jury“ častno omembo, ker so ta predmet z dobrim uspehom učili. Naravno je tedaj, da se učitelji o tem predmetu prav malo ali celo nič ne razgovarjajo, ker so skoro vsi strokovnjaki.

Temu pa ni tako. Vsak vpraša koj: po kateri metodi so pa dospeli učitelji do takošnega vspeha. Tudi jaz sem to storil. Vprašal sem tega in onega, kako postopa pri pisanji, videč, da njegovi učenci tako lepo pišejo. Izvedel sem razne učbe. Vprašal sem pa tudi po koliko ur na teden učijo lepopsije. Odgovor je bil: po 2, 3, 4 ure. — No, potem se nisem več čudil, da njih učenci tako lepo pišejo. To pa menda je izviralo iz onih časov, ko so bile konecletne skušnje oficijelne. K tem skušnjam prišlo je zraven v to poklicane in povabljene gospode tudi mnogo občinstva. Vsem, zlasti pa zadnjemu, bila je pisava (takozvane „šrifte“) glavno merilo učenčevega napredka in učitelje-

vega truda. Torej moral je učitelj pripraviti svoje učence tako ali tako, da so le prav lepo pisali, sicer zgubil je pri občinstvu ves kredit. — Ali časi so se spremenili in ž njimi sistema ljudske šole. Učni načerti, katere smo dobili pred letom, na tanko določujejo vsakemu predmetu sverho in čas, v katerem se ima ona doseči. Tako je tudi pisanju odmerjen čas in sverha.

Ker je le malo časa določenega lepopisju, treba je tedaj tudi kratke poti, da si prisvoje učenci terdne, razločne in lepe pisave, kakor zahteva ukaz od 20. avg. 1870. §. 54. Meni se zdi najboljša ona metoda, pri kateri se djanstveno izpeljujejo naslednji Kehrovi stavki: *a)* *sorge für scharfe Auffassung der Buchstabenformen*; *b)* *halte mit aller Festigkeit auf genaue Nachahmung des richtig Erkantten*; *c)* *vernachlässige die rechte Uibung nicht!* Nadaljno razpravo o tem glej: *Kehr Praxis der Volksschule 1872.* stran 262—265.

Da se omenjena načela v za-to odmerjenem času izvedejo ter tako doseže namen v lepopisju, zdi se mi najprimernejše pisanje po udarcih. — (Mesto udarcev se tudi šteje. Vsaka številka velja tedaj za udarec). Iznašel jo je Nädelin v Stuttgartu.*)

1.

V prvem zvezku „Šole“ povedal nam je g. Amb. P., kako nam je pripravljati pervaletnike na pisanje. Zato preidem to.

2.

Ali bomo učili že v prvem letu po udarcih? — Menim da. Res je, da tukaj nam ni učiti pisanje kot samostalen predmet, moremo pa vendar, kadar otroci čitajo nepravilno kateri znak, zlog ali besedo, to po udarcih jim razjasniti. Učitelj n. pr. zapazi pri čitanji, da zamenjujejo učenci „b“ z drugim ustnikom ali zobnikom. Da ta pogrešek za vselej odstrani, naj učitelj posamne poteze za dolo-

*) Naj nihče ne misli, da je naslednji izdelek prestava iz Nädelin-a, ampak izdelan je na podlagi Ohlerja, ki tudi ni iznašel te metode. Vendar razloček lahko vsak koj opazi.

čen znak na drobno opiše in pokaže, učencem pa naj veli ga posnemati. Poslednje more se zgoditi po udarcih. To pa tako-le: Učitelj potolče. Na to znamenje odmaknejo učenci knjige iz tablic na levo. (Ploščice morajo biti že popred sčertane, pisala pa, s katerimi tudi kažejo, imajo naj otroci v roki. Ravno tako mora biti tudi šolska deska sčertana). Ko je vse pripravljeno, za kar je treba k večjemu par sekund, reče učitelj: Potegnem tanko, povševno čerto od spodnje glavne čerte, čez zgornjo (glavno čerto) do zgornje mejice. Končavši pove, da kedar izgovori: „e d e n“, naj vsi naredé ono tanko potezo (del čerke); počaka malo, da si učenci ogledajo potezo, potem izgovori: „e d e n“. Otroci naredé drobno, povševno čerto. (Učencem povemo, da kadar napišejo del čerke, naj spet gledajo na šolsko desko. Tudi učenci višjih oddelkov naj gledajo na šolsko tablo, ko so spisali. Učitelj ima tu priliko opazovati, kateri učenci pišejo hitreje in kateri bolj počasno). Ko gledajo že vsi na šol. desko, tedaj reče: Začnem zgoraj, zakrožim malo proti levi ter potegnem od zgornje mejice do spodnje glavne čerte povševno in debelo čerto tako, da preseče drobno potezo na zgornji glavni čerti. Učitelj naredi, počaka malo, potem reče: „dva“. Učenci naredé drugi del čerke, kakor smo jim povedali. Zatim napiše učitelj tretji del čerke, rekoč: od spodnje glavne čerte do zgornje (glavne čerte) drobno povševno potezo. Kakor pri prejšnjih potezah, tako tudi zdaj učitelj malo poneha, da si jo učenci ogledajo, potem pa izgovori: „tri“. Na to zapišejo vsi tretji del. Slednjič naredi učitelj na drobno potezo malo kljukico — počaka pa reče: „štiri“. Učenci zapišejo še zadnji del čerke „b“.

Koliko udarcev je treba, pri posamnih čerkah, ali v koliko delov naj jo razdelimo najdemo v Ohlerjevi knjigi v dodatku: das lateinische Alphabet. Le da tukaj niso drobne poteze sé številkami zaznamovane, kar pa ni bistveno. Vendar menim da je bolje, ako vse poteze sé številkami imenujemo, kakor, pa da mešamo besede med številke. To si pa lahko vsak po svoje uredi, le pike, strešice in ločila moramo imenovati.

Napisovanje enozložnih in dvozložnih besed pri pervaletnikih. V izgled zapišemo besedo: t e r d, zato morda, ker se je upirala učencem pri čitanji. Na prvi udarec, pripravijo se učenci kakor sem popred omenil. Ko je že vse v redu, napiše učitelj čerko „t“ ter vpraša:

U. Kaj sem zapisal? Jože!

J. „t“. (Tukaj ne tirjamo popolnega odgovora, da ne tratimo časa).

U. Kedar izgovorim „eden“, napišite vsi to znamenje, potem pa glejte zopet na šols. tablo. — —*) Eden.

U. Pišejo. Učitelj videč, da so vsi napisali „t“, pripiše „e“, vpraša kakor prej:

U. Kaj sem pripisal? Ana!

A. „i“.

U. Beri to, Tone!

T. „te“.

U. Kedar izgovorim „d v a“, pripišite tudi vi „e“. — — „Dva“.

U. Vsi pišejo. Ko so prepisali, dostavi učitelj „r“ in vpraša:

U. Kaj sem pripisal? Janez?

J. „r“.

U. Beri vse, Milica!

M. „ter“.

U. Kedar izgovorim „tri“, pripišite „r“. — — Tri.

Učitelj dostavi še zadnjo čerko „d“, vpraša kakor prej:

U. Kaj sem pripisal? France!

Fr. „d“.

U. Beri vse, Jakob!

J. „terd“.

U. Kedar izgovorim „štiri“, pripišite še „d“. — — Štiri. Učenci pišejo.

Pri naslednji vaji more učitelj nekatere opombe opustiti. N. pr. besedo „tern“ morali bi zapisati iz enacega

*) Pomišljaji pred udarcem pomenijo, da počaka malo, preden izgovori številko, da si ogledajo učenci dotično znamenje.

uzroka kot prejšnjo besedo. Učitelj potolče, napiše „t“ in vpraša :

U. Kaj sem napisal? Jernej!

J. „t“.

U. — — Eden. Učenci pišejo.

U. Dostavi „e“. Kaj sem pripisal? Martin!

M. „e“.

U. Beri vse, Alojz!

A. „te“.

U. — — „Dva“. Učenci pišejo.

U. Pripíše čerko „r“. Kaj sem pripisal? Marija!

M. „r“.

U. Beri, Anica!

A. „ter“.

U. — — Tri. Učenci zapišejo.

U. Pripíše zadnjo čerko „n“. Kaj sem pripisal? Juri!

J. „n“.

U. Beri, Tereza!

T. „tern“.

U. — — Štiri. Učenci zapišejo.

Proti koncu leta in pri ložjih besedah moremo tudi branje opustiti. Ko so učenci nekaj besed na ta način zapisali, vadijo naj se sami še enkrat te besede prepisovati. Učitelj pa naj med tem gleda kako pišejo in kjer treba tudi popravlja.

4.

Za drugoletnike in tretjeletnike odločeni sti tudi po učnem načertu za Primorje dve pol uri na teden. Da-si znajo učenci pisati že vse male in velike čerke, vendar naj učitelj, kakor pri prvoletnikih sintetično napiše posamezne znake, kakor sem omenil pod št. 2. Gotovo je, da tukaj gre veliko urnejše izpod rok; na tej stopinji že ni treba učence opomniti, kaj jim je storiti, kedar učitelj potolče, ali kedar izgovori „eden“, „dva“ itd. Vendar se ne sme opustiti razlaganje posameznih znakovih potez (glej št. 2). Razlagati pa je poteze vseh čerk, malih in velikih.

Ko je učitelj napisal na ta način kakih 6—9 pismenk, tedaj verne se zopet k pervej. Razloži ob kratkem prvi del,

napiše zraven številko eden (1), ter reče: kedar izgovorim „e d e n“, napišite vsi ta del. Učitelj razloži tudi drugi del kakor prvi, pripiše zraven številko 2 ter reče: „dva“. Učenci napišejo koj ta del. To se ponavlja pri naslednjem delu vsake čerke. Zaznamuje se prvi del z 1, drugi z 2, itd.

Je predelal učitelj se svojimi učenci v drugo po navedeni poti vsih 6—9 pismenk, tedaj reče: Zdaj bo štel eden izmed vas. Vsi glejte na šol. desko. Kedar poreče oni ki šteje, „eden“, napišite prvi del, pa pazite koj na drugi, dokler ne izgovori „dva“, na kar pripišite drugi del, potem tretji itd. Nikdo pa ne sme več napisati, kakor mu zraven stoječa številka kaže, pa tudi zaostati ne sme nobeden. Učenec, kateri šteje, sedi naj na svojem mestu pa naj piše z drugimi vred.

Štejejo pa naj taki učenci, ki ne pišejo ne prenašlo pa tudi ne prepočasi pa takò, da ne šteje v enomer eden, ampak zdaj ta zdaj oni. Pozivljenje k štetvi more se zgoditi tudi sred čerke in to zaradi tega, da učence tim bolj pozorne ohranimo.

Med tem ko si učenci sami štejejo in pišejo, gleda učitelj zdaj pri tem zdaj pri onim ter popravlja napake ki jih še tu pa tam zasledi. Paziti mora, da vsi učenci pišejo istočasno, da nihče ne piše naprej pa tudi, da nihče ne zaostaja. Ako več učencev zaostaja, veli naj bolj počasno šteti.

5.

Tudi pri tem ravnati se nam je po znanem pedagoškem načelu: „Z ložjega na težje.“ Ložje pismenke (se vè, gledé pisave) napišejo učenci na en udarec, težje pa na dva, posebno velike. Slednjič napisati se mora pa vsaka pismenka na en udarec ali na eno številko. N. pr.

Učitelj napiše „i“, ter pove, da kedar izgovori „eden“, naj vsi napišejo to čerko pa koj na šol. desko gledajo.

— Eden.

Učenci pišejo „i“.

Učitelj napiše „j“. Pove kakor prej pa šteje: — eden.

Učenci pišejo „j“.

Učitelj napiše „l“ in reče: — eden.

Učenci pišejo „l“.

Menil bi kedo, da bi bilo bolje, ako bi se tukaj posamezni znaki imenovali. Jaz pa nisem tega mnenja, ker potem bi ne bili otroci zavezani paziti na šolsko desko in vsled tega bi dotični znak tudi ne opazovali, kajti i, j, l i. t. d. vsi poznajo, torej bi kar na pamet pisali. Čas in trud bil bi zgubljen.

Velike pismenke pišejo naj se na dva udarca ali na dve številki. Vzemimo v izgled veliki „H“. Ta pismenka je sestavljena iz I in C. Tedaj napišemo na prvi udarec I na drugi pa C, in to tako-le.

Učitelj piše prvi del „I“ ter reče : — Eden.

Učenci koj napišejo „I“.

Učitelj pripiše drugi del C — in reče : — dva.

Učenci pripišejo „C.“ itd.

6.

Kratki stavki iz eno in dvozložnih besed napisujejo se po pravilu, kakor sem pod štev. 2 omenil, vendar čitanje tu odpade (čitajo naj se le one besede, ki se upirajo pravilni izreki). Tudi opazke, kaj imajo učenci na posamezne udarce storiti, se opusté. Pisali bi n. pr. stavek : Pes laje.

Učitelj potolče, napiše „P“, počaka, da si ga učenci ogledajo, potem reče : eden.

Učenci pišejo „P“.

Učitelj (ko so učenci napisali), pripiše „e“. — dva.

Učenci pripišejo „e“.

Učitelj pristavi „s“ — — tri.

Učenci pripišejo „s“.

Učitelj piše „l“ — — eden.

Učenci napišejo „l“.

Učitelj dostavi „a“ — dva.

Učenci preprišejo „a“.

Učitelj pripiše „j“ — — tri.

Učenci dostavijo „j“.

Učitelj piše zadnjo čerko „e“ — — štiri.

Učenci pišejo „e“.

Učitelj naredi piko nad „j“ pa konec stavka, rekoč : pika — pika.

Učenci naredè obe piki.

Ko smo na ta način napisali še ene stavke, vernemo se zopet k prvemu in zaznamujemo „P“ s števil. 1, nad „e“ zapišemo števil. 2, nad „s“ števil. 3, nad „l“ števil. 1 itd.; napišemo torej toliko števil, kolikor čerk ima beseda. Učenci morejo zdaj sami šteti, kakor smo povedali pod števil. 4, učitelj pa gleda in popravlja kakor tam.

7.

Ta metoda se da tudi v viši skupini s prav dobrim uspehom uporabiti. Stavki pa naj bodo bolj razširjeni in sicer z večzložnimi besedami. Da pa ne postane pri tej skupini pisanje premehanično, se opusti zaznamovanje posamnih čerk v besedi s številkami. Učenci štejejo vendar prav tako, kakor da bi bile zaznamovane. Tu izostanejo vse opazke; učitelj potolče, napiše znak, počaka malo, potem reče: „eden“. Prvemu znaku pripiše drugi, tretji itd. zraven pa šteje... 2... 3... itd. dokler napiše besedo. Pri naslednjih besedah se to, kar velja za prvo, ponavlja, dokler napišemo celi stavek. Na enak način napišemo drugi — tretji — stavek, zatim pa se vernemo zopet k prvemu; zdaj pa si štejejo učenci sami.

8.

Pri štenji (udarcih) nam je paziti na učenčevo starost in zmožnost; zato štejejo v prvem letu počasi, v drugem in tretjem letu hitreje v naslednjih letih najhitreje.

9.

Ali bodo zadnjeletniki (šestoletniki) pisali tudi po udarcih? Jaz sem odločno nasprotnega mnenja, kajti ti so si gotovo že prilastili pisavo, ki jih bode tudi pozneje karaterizirala. To pisavo naj si zadnjeletniki uterdijo in spilijo s tem, da prosto prepisujejo kar jim je učitelj izgledno napisal na šolsko desko. Takošne vaje so primerne do koncem prvega semestra, v drugem pa morejo učenci prepisovati tiskane sestavke iz berila.

Slednjič primerjajmo še kar sem v kratkem izdelku o

pisanji omenil z onimi tremi Kehrovimi stavki, ki sem jih v vvodu navedel in pogledjmo, ali odgovarja to onim načelom.

1. tukaj gotovo skerbi učitelj, da si učenci večkrat in natanko ogledajo posamezne poteze čerk, čerke same in njih zvezo med seboj. Pa ne le da opazujejo, učitelj jim večkrat tudi nazorno razloži in opiše elemente iz katerih je sestavljena čerka ter sklada je v zloge in besede, poslednje pa v stavke.

2). tukaj so učenci primorani posnemati to, kar so ravno opazovali; kajti nikdo ne sme ne več ne manj napisati. Kdor prej spiše, prisiljen je naslednje opazovati, ker vedno mora biti pripravljen.

3). vadijo se učenci z večkratnim pazljivim opazovanjem in napisovanjem ene in iste čerke v pisavi. Tudi ima navedena metoda to prednost, da privedemo po njej vse učence do enakomerno hitrega pisanja. Da se učence, ki hitreje pišejo, zadržuje, to nič ne škoduje ampak to jim celo koristi, da ne postanejo prepoveršni ter imajo čas, da si pridobé lepo pisavo. Počasneji se pa polagoma privadijo hitreje pisati.

Tomšič.

Berilni sestavki.

V obširnem in temeljito razpravljenem izdelku o čitanji (glej „Šola“ I. Zvezek), je tudi naznanjena učba, kako more učitelj svoje učence privedi do tega, da bodo razumeli tudi jedro ali zad eržaj čitanega sestavka. Pravila temu uku utegnejo biti znana vsakemu učitelju; dobé se pa še taki, ki je dejansko ne uporabljajo, timveč posebno pri bralnih in slovničnih vajah prezerajo. Oni se ne zmenijo za pedagoška načela, ali pa si je drugače tolmačijo, ker menijo, da tudi po drugi poti se dá v enem in istem času enak smoter doseči. Ti učijo še vedno po starem kopitu; V taki šoli čitajo se navadno berilni sestavki kakor sledé drugi za drugim, ne da bi se oziralo na to, ali se dadó za to ali uno slovnično pravilo uporabiti; tudi ne gledajo, ali je gradivo čitanega sestavka

primerno, da se na potlagi tega razpravlja kateri drugi predmet. Te si razdele že začetkom šol. leta na tedne tako, da koncem leta jim ne sme ni jeden zaostati. Ako bi pa vsled kateregakoli uzroka koncem leta v dopolnjenje zabilježenega načerta vendar le še kaj sestavkov zaostajalo, pa se prenagljivo in napenjajo vse žile, da koncem obvelja njih podlo načelo, t. j. *Multum non, multa.*

Taki učitelji vadijo učence le v mehaničnem branji. Da bi se pa prepričali, so li učenci tudi zaderžaj tega razumeli, za to se zmenijo, pa tudi ne utegnejo, ker drugače bi bili pri konecletni preškušnji v veliki zadregi. Zeller pravi: „Nur das heisst lesen, wenn der Schüler bei dem richtigen und fertigen Aussprechen der Worte auch die Gedanken denkt, welche durch die Worte bezeichnet werden. Wenn nun aber ohne vorausgegangenen Anschauungsunterricht tausend Worte ohne Sinn, ohne Verständniss und deutlichen Begriff von der Sache gesprochen werden, wie wirksam muss dann erst noch das täglich mehr als einmal wiederkehrende Lesen ohne Verständniss für Sinn- und Gedankenslosigkeit sich erweisen.“

Prepogosto se toži, da mladina zdanje dobe sicer mnogo knjig prebira, da pa to, kar čita, ne prav ume. Tej sicer neljubi, pa vendar le resnični pritožbi, mora vsak učitelj priterditi. To pa prihaja od tod, da se otroci že pri prvih začetnih vajah tega uka razvadijo, ker učitelj premalo ali celo nič ne obrača njih pozornost na zaderžaj v sestavku. Povešnost zdanje dobe pospešuje tudi to, da otroci dobé prezgodaj vsakoverstne knjige v roke ki niso niti njih starosti, toliko menj pa njih zmožnosti primerne. Prav pametna zdi se mi neka novejša naredba na Nemškem, vsled katere celo knjigoteržci zapadejo ojstri kazni, ako prodajo otrokom knjige, ki so dvomljivega zaderžaja. Le takim otrokom smejo se bukve dati, ki se izkažejo s pismenim dovoljenjem starišev ali pa njih odgojiteljev. To se pravi otroku nož iz rok vzeti.

Koliko sestavkov naj se v nekem določenem času čita, to se ne dá tako lahko preračuniti, ker to ni le odvisno od učitelja in njega učebe v tem predmetu, temuč tudi od učen-

cev. Vodilo naj nam bode pri tem Plina mlajšega pridagogično načelo: „Multum, non multa“. Ko se je učitelj vsestransko prepričal, da so se otroci z enim sestavkom temeljito seznanili, preide naj k drugemu.

Kako naj učitelj uči branje, da postane učencem lastni — na tudi glede zadržaja, hočem v naslednjem kolikor mogoče praktično pokazati, V izgled naj nam bode sestavek 6. v II. ber. in slovnici:

V slogi je moč.

Učitelj pove učencem zadržaj sestavka v kratkih, jedernatih pa umljivih potezah, in ko ga je sam izgledno čital, veli zmožnejšim, zatim tudi šibkejšim ga posnemati. Besede, ki so jih učenci nepravilno čitali ali slabo naglašali, so jasen dokaz, da jih tudi ne umejò, in te naj jim učitelj kolikor mogoče nazorno razjasni. V našem sestavku te le besede:

Prepirati se — kregati se — zbesediti se. — V čem needin biti s kom drugim. — (Nasprotno: složni — edini med seboj biti).

Zanemarjati — v nemar puščati — ne obrajtati — ne zmeniti se za kaj; nasprotno: skerbno opravljati — vsako reč ob svojem času opraviti. —

V svojo korist obračati — le na svoj dobiček gledati. — Vodo na svoj mlin obračati. —

Premoženje — imenje ali imetje t. j. blago ki je kedo ima, kakor: hiše, polje, travnike, vinograde i. dr.; premožen — nepremožen.

Ob, predlog, pomenja kako zgubo; ob premoženje pripraviti — prevzročiti, da kedo premoženje zgubi.

Srebernjak — sreberen denar.

Napenjati svoje moči — vse svoje moči zbrati, da se mera napolni; s vso silo kaj početi — si močno prizadevati — tudi: žile napenjati. —

Razvezati — pomenja razšir ali ločitev tega, kar je prej vkup bilo.

Složen — edin — združen; — ako so vsi vneti za eno in isto stvar. (Nasprotno: needin — razdružen, — ako vsak po svoji glavi dela.

more pokazati tudi nazorno, enako očetu v našem odstavku. Ako sti povestici otrokom že znani, vpraša naj: Kje smo čitali enak izgovor?—

Čitaj peti odstavek, Lojze! Kaj dé oče na to? — Čemu je primerjal sinove?— (Primerjal je sinove palicam ter jim že naprej povedal, kako se jim bo godilo). Od kod je on to vedel? — (Iz lastne skušnje). Skušnja pa je rodila pregovore ki se tako lepo skladajo s človeškim življenjem, jih poterdila in ohranila. Kateri pregovor se sklada s to povestivo?— Kako se dá ta pregovor še drugače tolmačiti?— (Ako smo združeni, nas nikdo ne more premagati). Pri tem pokaže naj učitelj sreberen goldinar. Pove jim, da na enej plati je dopersna podoba cesarja, na drugi pa avstrijski gerb. Ob robu je ime vladajočega cesarja ali kralja pa cena denarju. Na obročku pa je brati: „Viribus unitis“ ali po našem: „z združenimi močmi,“ tudi: „v slogi je moč.“ Kako pride človek do goldinarja? — Kaj pravi pregovor? — (Kamen pri kamenu palača, — zerno pri zernu pogača. Iz malega raste veliko). To je pa le tedaj mogoče, ako so vsi udje družine mej seboj složni. Pregovor pravi: Sloga je od Boga. Kogar hoče tedaj Bog kaznovati, tepe ga z neslogo. Od tod izvira vse zlo na svetu, kakor: vojske, prekucije, upori i. t. d. Ta pregovor je čitati tudi na vojaških praporih, velikih zidanjih in takih podjetjih, ki jih je človeška rcka z združenimi močmi v občno korist ustvarila. Slednjič naj vpraša, kedo se spominja enake povestice. (Vinograd prekopan).

Učitelj je mnogokrat v zadregi, katero slovnično pravilo bi na podlagi čitanega sestavka razpravljaj. Ker je II. ber. in slov. namenjeno otrokom 2. in 3. šol. leta, porabi naj je tako, kakor je učencem v tej starosti primerno. Povejo naj v posamnih stavkih osebkke in povedke — iščejo naj samostavnike, t. j. imena oseb in reči — ločijo naj žive od neživih — konkretna od abstraktnih imen. S slovničnimi pravili naj učitelj ne preveč utruja svoje učence, ker ta niso edini faktor, da se otrok jezika nauči; smoter ljudske šole pa tudi ne terja, da bi vzgojevali jeziko-

slovcev. Učitelj naj timveč vadi učence na podlagi branega sestavka, da bodo to v krepkih, jedernatih in določenih izrazih povedali tudi potem, ako zamenjamo spol, število, ali osebe. N. pr. Namesto: neki oče je imel sedem sinov, — moremo reči: neki oče je imel dva sina, — ali: neka mati je imela sedem sinov (hčer) — dva sina (dve hčeri) i. t. d. Kar se tukaj s slovničnimi pravili ne dá nikakor doseči, dosežemo s tacimi in enacimi vajami.

Tudi za vaje v spisji more učitelj ta sestavek različno uporabiti in to celo mora, da se popolnoma prepriča, so ga li učenci tudi umeli. Drugoletniki prepisejo prebrani sestavek, ali pa odgovarjajo na kratka uprašanja Tretjeletniki pa napišejo to, kar so se doma na pamet učili. Tudi more učitelj temu oddelku napisati nalogo takó, da izraze, ki so bili v prvo čitani in razlagani, z drugimi sorodnimi namesti; učenci pa naj pri prepisovanji mesto teh, vpletejo izraze, ki so navedeni v določenem berilnem odstavku.

Posen in petje v ljud. šoli.

III. Pravo naglaševanje zlogov in besed. Vsako govorjenje, branje ali deklamovanje mora se prav naglašati. Najpreje mora gotovo učitelj sam vzorno naglaševati zloge, ter vedno strogo paziti na to, kajti petju je podlaga pravo naglaševanje. To pa mora biti v učencu vterjeno, saj uže v navadnem govorjenji se prav lahko loči, da se izgovarjajo nekateri zlogi daljše, drugi krajše, nekateri močnejše in hitreje, drugi zopet bolj tiho in počasno.

Kako razžaljivo dé ušesu v pesni 1. Mirno, tiho (Steg. Šop.): „Dobra deca učitelja vedno radi slušajo.“ Naglašamo li mar učitelj? Je li to vjema: moramo — slušajo?

Pozna li otrok tak le stavek: Dobra deca slušajo rada učitelja? Take pesni so resnično kovane. Proč ž njimi!

B. Petje.

Petje je pesen (beseba) v različnih, ušesu dopadljivih glasovih povedana. Beseda mora biti tedaj prvo, na to še le se veže napev. Saj je pa tudi otroku bližja pesen nego napev. Napev učitelj peva ali godi. Ker je pa glavna naloga ljudske šole gojiti le dobro narodno petje, ne pa u-metnikov vzgojevati, peva se v ljudski šoli skoro le po sluhu.

Na tro — ali četverorazrednicah more se ono v višjih razredih tudi po sekiricah učiti, kjer bi okoliščine zahtevale in se vspeh pokazal.

Ali takošne šole so nam Primorcem bele vrane. Večina otrok ima dober pevski sluh in lehka pesnica je kmalu njih last. Učiteljeva živost in vzor pri razlaganji pesni in petji je glavna podpora, da si jo otrok kmalu prisvoji. Če dovede šola deco do tega, da jej vzbudi veselje do petja, da jo obdari s precejšnjim številom lepih, plemenitih posvetnih in duševnih pesni, tako je ona svoj namen popolnoma dosegla. Da pa šola to doseže, naj učitelj poterpežljivosti, živosti in vstrajnosti nikedar doma ne zabi. Tudi tu naj se ozira na različne točke, kakor:

I. **Stanje in odpiranje ust.** Peva se navadno stojé, pa tudi sedé, da se le persa ravno in naprej vzbočena držé, ker le tako zamore se peti naravnim glasom. Usta naj otrok odpira toliko, da lahko palec mej čeljusti vtakne. To se doseže le z vajo in učiteljevo ojstro oko naj vedno na to pazi, posedno pa uže pri pervencih perve ure petja, kajti: „Stara navada, železna srajca. „Lože se česa privadimo, kakor razvadimo. To dvoje je prava podlaga čistemu, glatkemu petju.

(Dalje prih.)

Dopisi.

Z gorenjega Krasa. Da nam bo mogoče vstreči tirjatvam ki nam jih stavi narod kot učiteljem in odgojiteljem, treba je, da zberemo in združimo vse svoje dušne moči, ter jih obrnemo v prid izročene nam mladine. Odstraniti zapreke, ki se upirajo šolskemu razvoju, bodi nam skupna zadeva. Ovir imamo žalibog še premnogo ki kljubujejo še vedno novejšim šolskim naredbam ter zabranjujejo, da ne more šola zaželenega sadu obrodititi. Največkrat slišimo tožiti, da otroci neredno obiskujejo šolo, ali zelo malo jih je, ki si res prizadevajo pravega uzroka tej neljubi prikazni iskati in kolikor toliko v okom priti. Ker je prav od tega najbolj odvisen šolski napredek, mora vsak učitelj, komur je ljudski razvoj mar, z vsemi postavnimi sredstvi tej zapreki terden jez postaviti. Ono se večjidel ravna po krajevnih razmerah, je pa tudi odvisno od učitelja, krajnega — in okrajnega šol. sveta. Preidem krajevne razmere, ker te so skupna zadeva šol. oblastnij.

Učitelj naj bode točen in vesten v izpolnjevanji svojih dolžnosti ter naj se tudi zunaj šole vede tako, da mu morejo stariši in drugi soobčani zaupati. — Učitelj, kateri si se svojim nedstojnim vedenjem nakloni sovraštvo in zaničevanje svojih soobčanov, se zastoj trudi, njegova šola bo vedno neredna in prazna.

Naj bi krajui šol. sveti natančno izpolnjevali postavlo 6. maja 1870. gledé obiskovanja ljud. šol. Ali dobé se kraj. šol. sveti, kateri se ne zavedajo svojih dolžnosti in katerim ni mar, da bi se doseglo redno šolsko obiskovanje. Kako hladnokervno oni pregledujejo zamudne izpiske, predlagajo kazni, uročé strankam kazenske razsodbe, iztirjajo kazni itd.! Zaman pričakujejo slavni c. kr. okraj. šol. sveti od več kraj. šol. svetov naložene globe. Priznati pa moram vendar, da je krajnim šol. oblastnijam nevšečno opravilo iztirjevati naložene kazni. Še celo predlaganje kazni zdi se mi nepotrebno in ne zelo varno. Predlaganje in iztirjevanje kazni naj bi prevzelo c. kr. okraj. šol. svetovalstvo, ter naj bi kazni, ki jih kraj. šol. svet v teku 14. dnij ni mogel iztirjati, brez odloga pa po eksekutivnej poti pobiralo. Ko bi se na ta način zanikerni stariši ene mesece zaporedoma kaznovali in naložene kazni tudi dejansko iztirjale, bi se gotovo v teku leta zboljšalo šol. obiskovanje. Pomaga ti kaj od pravega do zadnjega meseca šol. leta nakladati kazni, a koncem jih ne iztirjati? — Pustimo to v razsodbo zdravej pameti.

Koncem naj še omenim: naj bi vsi učitelji bodi — si da so duhovskega ali svetnega stanu, vestno in točno predlagali vsacih 14 dnij zamudne izpiske krajnim šol. svetom; ker neugodno zabrenči glas vestnemu učitelju v ušesih: A in B sta tudi učitelja, pa vendar ne predlagata zamudne izpiske ne kaznujejo se stariši, čeravno pošiljajo otroke neredno v šolo. Ako se pa vendar le kaznu-

jejo, potem pa majajo z glavo rekoč: čemu nas bodo kaznovali, saj postava ni tako huda za nas, kazen ne more nikdo iztirjati, naložili so nam jo le zaradi tega, da bi vroče kri učitelja ohladili, ker nas ne jenja izdajati v kazen.

Slišal sem od zaupne osebe, kako je neki očka pretil učitelju ako ga predlaga, da bi bil kaznovan. Kar sem tukaj omenil, prepričal sam se iz lastne skušnje; vi pa dragi kolegi ako enecegu ne skušate, srečni ste. Mogoče da se dobé kraji v naši domovini kjer je šol. obiskovanje že redno postalo, ali pri nas na Krasu ni mogoče dobiti otrok v šolo. Združimo se torej in tirjajmo določno pri učiteljskih konferencah naj se tej zapreki tako ali tako v okom pride. —

Gorica 30. decembra 1881. Odpoved podučiteljice v Solkanu se sprejme; imenuje se za to mesto Fr. Bajta. Ugovor proti všolanju v Višnjevik se odpošlje c. kr. deželnemu šol. svetu v rešitev. Pritožbe o ražaljenji časti dveh učiteljev se izroči c. kr. sodnji. Razreši se 18 sporočil o nemarni hoji v šolo ter zanikerne kaznuje. Poterdi se 6 sporočil o rednem obiskovanju. Reši se 12 zapisnikov lok. učiteljskih konferenc. Razreši se 13 računov za šol. opravo in šol. prostore. 7 votitev v kraj. šol. svete in ustanovitev istih se poterdi, eno pa zaverne.

Reši se 4 prošnje učit. voditeljev da bi se preskerbelo šolam učila in šol. opravo. V Mirni se najme za prvi razred primernejšo sol. sobo. Nadučitelju Ferd. Vodopivecu in učitelju Ant. Komavcu se prizna druga petletnina. Sklene se naročiti za okraj. nčit. knjižnico po dva iztisa „Ljubljanski zvon“ in „Kres“ kakor tudi preskerbeti vsim rednim šolam Gallov aparat za računstvo. Rešeni dopisi se poterdé.

Verske vaje po srednjih šolah. — Naučni minister je 8. novembra 1880. deželnim šol. svetom razposlal ta-le razglas: Da se v okom pride težavam, ki izvirajo ca srednjih šolah, kakor se skuša, ako se § 4. ukaza dné 21. decembra 1875. izpeljuje, in sploh, da je mogoče verske vaje opraviti brez ovire in častno, zaukazujem, da se za katoliške učence in učenke na srednjih šolah, možkih in ženskih učiteljskih, na ljudskih in meščanskih šolah, kjer so učenci obvezani pristopiti k sv. zakramentom, po ravnateljstvu ali šolskemu vodstvu v porazumljenji z verskim učiteljem določuje ali celi dan ali pa popoldne in dopoldne družega dné, tako, da te dneve ni šolskega poučevanja.

Preslavni c. kr. dež. šol, svet je v seji 23. decembra 1880. določil, da bodo v prihodnje v šol. okraji Goriške okolice ti le dnevi prosti :

- 1). nedelje in zapoved. praniki.
- 2). vsaki četrtek, oziromu kateri drugi dan v tednu, kakor se določi v dotični šol. občini s privolenjem okraj. šol. sveta.
- 3). 4. oktobra, 19. novembra in 18. avgusta.
- 4). 24. decembra.
- 5). od velikega čerteka do vštrevši toreaka po Veliki noči.
- 6). 21. junija.
- 7). na pepelnično sredo in 2. novembra je le zjutraj prosto; ravno tako, kadar imajo učenci verske vaje (spoved).
- 8). Le zjutraj je prosto tudi 25. aprila in križev teden, ako se učenci udeležé procesij, sicer naj se uči.
- 9). Kraj. šol. svet sme še en dan v šol. letu za počitnice določiti.

V šolah, kjer se uči nadaljevalni tečaj ob nedeljah, in čertekih naj pouk odpade : na velikonočno in binškočno nedeljo, na dan sv. Telesa, 25. in 26. decembra in na cerkveni shod tiste občine.

Pred izpraševalno komisijo v Gorici so napravili meseca oktobra 1880. l. sledeči učitelji in učiteljice zreslostni izpit :

- a) za občne ljud. šole : Ant. Zorzut štev. III. in I. Kastelic (učitelj državne avstr. ogerske šole v Caremgradu) štev. II; dalje učiteljice : Baubela, štev. II; Primas, štev. II in Matijašič, štev. III.
- b) za meščanske šole : Gioitti, štev. II in Zanutič, štev. III.

Jz seje c. kr. okraj. šol. sveta za Goriško okolico dne 21. avgusta 1880. Na sporočilo pooblaščenca se sklene, da povzetnik šol. hiše na Gorenjempolji ima popraviti vse pomanjkljivosti v teku enega meseca. Najme se stanovanje voditelju v Renčah, pa šol. sobo v Višnjeviku. V Opatjemselu se ustanovi redna šola ter podeli to mesto def. učitelju M. Lapanje-tu. Za Cerovo imenuje se izpr. kandidata Ant. Belé-ta; za Kozano pa Ant. Rustija. Poterdi se račune za šol. opravo. Določi se gosp. katehetu za Brejsko šolo odškodnina za poti. Podučitelju B. se dovoli se oženiti. Prizna se enem učitelju 1., dvema 2. in enem 3. petletnina. Prošnja kraj. šol. sveta v Š., da bi se tamkaj namestil še en učitelj, se zaverne. Sestavi se prevdarek za leto 1881. da se določi stroške za posamne šole v okraju, kakor tudi skupne. Da se krijo stroški od 39.025 gol., votira se 30% naklade na izravne davke z vojskino doklado. Dornberžka občina ponuja prostovoljne doklade za zidanje šol. hiše. Ponudba se odloži na vgodnejši čas. Skupni partikolar ulov okraj. šol. sveta se poterdi. Slednjič prizna se služabnikom pri okr. šol. svetu nagrade 30 gol.

V Gorici 4. novembra 1880. Več volitev v krajne šol. svete, kakor tudi njih ustanovitev se poterdi. Na predlog dveh kra. šol. svetov. kaznujejo se nemarni roditelji. — Pomččni učitelj v Gabrijah pri M. javi, da ne bode učil prih. leta. — Otroci z Verha se začasno vsolajo v Sovodnje. — Nadučitelju Budal-u, II. plač. verste, se prizna druga petletnina, pa se mu odmerijo postavni dohodki. Nadučitelju Vogriču se prizna II. petletnina. Predlaga se c. kr. dež. šol. svetu, kateri dnevi v šol. letu naj bi bili prosti. Šoli v Desklah se dovoli tri svetilnice. Poterdi se več računov za šol. opravilo in več rešenih vlog pa došlih ukazov.

C. kr. okraj, šol. svet v Tolminu dne 22. novembra 1880. je poterdil nameščenje suplentinje Šarf za Serpenico pa priznal suplentu 30 gol. nagrade. Podučiteljici Č. se prizna odškodnina za selitev. Dovoli se donesek za skupno šolo v Lomu 41 gol. — Sprejmeta se računa za šol. potrebe. Učitelju Likarju se dovoli dopust za prvo polletje zaradi bolehnosti. Dovoli se, da se napraviti dve zimski okni v šolo na Idriji. Učiteljici Zupančič se prizna prva petletnina. Najme se šol. soba v Steržišči. Pregleda se račun okraj. uč. knjižnice in šol. inventarje. Vzame se naznanje da se je jelo učiti v šolah ki so bile minulega leta zaperte, in sicer v Trenti, Logéh in Borjani. Dvema uč. osoboma se izreče graja.

V Tolminu 4. decembra 1880. Dovoli se napraviti tri zimska okna v šol. sobi v Volčah. Sprejme so zač. učiteljica roč. del za Sočo. 410 zvezkov namenjenih ljud. šol. knjižnicam se zvežejo, zatim razdele med šole. Določi se velike počitnice iz posebnih uzrokov za Serpenico mej 15./9 in 1./11. vsacega leta. Razreši se sporočila o nemarnem šolskem obiskovanji. Naznani se več rešenih vlog in došlih ukazov.

Iz seje c. kr. okraj. šol. sveta v Sežani dne 28. oktobra 1880. Predsednik naznanja, da je izročil šolo na Vatovljah učitelju Pakižu ki je je bil poprej imenovan za Gorjansko, a to mesto je dobil pa izpr. kandidat Banc. Poprave v šol. sobi na Barki se izroči županstvu. Zač. učitelju se prošnja za podporo odbije; nakažejo se mu pa dohodki v mesečnih odplačilih naprej; odbije se prošnja zač. voditelju gledé opravilne doklade. Def. učitelju P. se prizna podpora 25 gol. — učit. kandidatu se pa odreče. Reši se več računov in sporočil o šolskem obiskovanji. Določi se, da se nakupi napotrebnejših učil šolam, katerim pomanjkujejo. Sporočila o kraj. učit. konferencah, o nadzorovanji šol in letno sporočilo se poterdi, kakor tudi, da se je na predlog kraj. šol. svetov v Sežani, Komnu, Tomaju, Gorjanskem, Kostanjevici in v Nabrežini nemški jezik vpegljal kot obligaten predmet.

V Sežani 25. novembra 1880. Učitelju I. Leban-u se nakaže post. dohodke. Določi se, da imajo trajati velike počitnice od 16. avg. do 30. sept. Sporočila o hoji v šolo vzamejo se naznanje. Učitelju Hrovatinu se prizana perva petletnina. Ustanovitev kraj. šol. sveta v Tomaju se odobri. Popot. učitelju Tomšiču se prizna 100 gol. za poti. Za šolo v Tamnici se naroči 3 klopi za Tomaj pa dve. Suplentu I. se prošnja zaverne. Predlaga se prošnja nadučitelja C. c. kr. dež. šol. svetu, da ga dene v začasen pokoj. Povzetniku šol. hiše na Repnem se dovoli 50 gol. za postranska dela. Prošnji za najemščino šol. sob se odbijeti. Za zidanje šol. hiše v Vremu se dá 450 gol. na račun kat. občine Škoflje. Ustanovi se prevdarek za leto 1881, ter se votira enoglasno 35 % na davke z vojskino priklado. Šola za silo v Škocijanu se vversti rednim.

V Sežani 23. decembra 1880. Vsled sporočila treh kraj. šol. svetov, kaznujejo se zanikerni roditelji, ki neredno pošiljajo otroke v šolo. Sporočilom šestih kraj. šol. svetov, da otroci redno obiskujejo šolo, se priterdi. Poterdi se kupno pismo zemljišča za šol. vert v Komnu. Odreče se kraj. šol. svetu, da bi se napravila beseda v šol. prostorih. Prizna se dvema učiteljema izjemna nagrada, tretjemu pa se odreče. Prošnja zavoljo izšolanja se odbije. Sprejme se načelo, po katerem se imajo vzdrževati skupne šole v Vremu, Štjaku in v Branicí katere obiskujejo otroci iz Kranjskega in Goriškega. Poterdi se več računov in učna reda za dve šoli.

Ker se škodljivi merčesi v našej deželi leto za letom bolj množé, naroča visoko c. kr. namestništvo z dopisom 19. dec. 1880. okraj šol. svetom, da opozoré učitelje ljud. šol na §. 16. deželne postave 30. aprila 1870. Ta §. se glasi: Učiteljem ljud. šol se naroča, da pouče šol. mladino koliko je škodljivo razderati gnjezda, loviti in pobijati koristne tiče; naj se ji sosebnó predoči določbe te postave o času preden valé, pa da zabranijo prestopke s postavnimi sredstvi kolikor v njih delokrožje spada.

Gg. učitelji dobodo omenjeno deželno postavo pri dotičnih županstvih.

Za učitelje in učiteljice Sežansko — Komenskega okraja. Visoko c. kr. namestništvo v Terstu je z odlokom od dne 11 dec. 1880. št. 16734 štatute „Sežansko — Komenskega učit. društva“ poterditi blagovolilo, in to v smislu §. 9. postava od 15. novembra 1867 št. 134 drž. zakonika. To se vsem učiteljem in učiteljicam naznanja. Društvo bode imelo dné 13. janua-

ja 1881. (četertek) ob 10. uri predpoldne, v šol. poslopji v Komnu svoj občni zbor, katerega se morejo udeležiti tudi učitelji drugih šol. okrajev. Dnevni red bode se kasneje naznanil v „Slov. Narodu, Soči in Edinosti.“ K obilnej udeležbi vabi

zač. odbor.

Pravila „Sežansko - Komenskega učit. društva“.

I. Namen društva.

§. I. Namen društva je:

- a). Uzajemno, vsestransko pedagoško in didaktično izobraževanje učiteljev v korist ljudske šole in odgoje mladine.
- b). Vaje in produkcije v petji.
- c). Podpiranje verlih učencev, izstopivših iz ljudske šole.

II. Sredstva tej nameri so:

§. II. a). Večkratno zborovanje družtvenikov v katerem se prednašajo pedagoške in sploh v delokrog učiteljskega stanu spadajoče znanstvene stvari.

- b). Peticije in resolucije na dotične oblasti, društva in skupščine.
- c). Nabiranje in pripravljanje učilnih pripomočkov in izobraževalnih sredstev.
- d). Pobiranje rednih in izvanrednih doneskov.

§. III. Udje društva so:

- a). Pravi.
- b). Podporni.
- c). Častni.

§. IV. Pravi ud more biti vsak javni šolski prijatelj, kateri hoče društvo materijalno ali duševno podpirati. Za častne ude izvoli celi zbor takošne osebe, ki so si pridobile posebne zasluge za šolstvo in omiko ljudstva.

III. Pravice družtvenikov.

§. V. Vsak pravi ud ima pravico:

- a). Voliti odbornike.
- b). V skupščinah nasvetovati in v tistih prednašati, ter posvetovanja in glasovanja udeleževati se.
- c). Upeljavati goste, ako jih poprej odboru naznani.

§. VI. Podporni in častni udje imajo pravico pri skupščinah vsega udeleževati se, kakor pravi udje, samó glasovanja ne.

IV. Dolžnosti družtvenikov.

§. VII. Vsak pravi ud mora udeleževati se družtvenega delo-

vanja po svoji moči in je dolžan volitev v odbor sprejeti. Ako hoče družtvenik, kot referent v kakem predmetu prednašati, mora oglasiti se saj tri tedve pred dotičnim zborovanjem.

§. VIII. Letni donesek vsakega pravega in podpornega uda je 1 — en — goldinar, kateri se porabi za pokrivanje družtvenih stroškov. (Plačuje se pri upisovanji in potem v začetku vsakega leta).—

§. IX. Izredne družtvene stroške določuje glavna skupščina.

§. X. Kedor na trikratno opominjanje blagajnikovo ne plača družtvenine ob letu, izbriše se iz družtva

V. Družtveno vodstvo.

§. XI. Družtvena opravila oskerbuje :

- a). Pervosednik.
- b). Njegov namestnik.
- c). Tajnik.
- d). Blagajnik.
- e). Pevovodja.

§. XII. Odborniki se izvolé iz pravih udov.

§. XIII. Vse odbornike voli glavna skupščina z volitvenimi listki posamezno; poverjen volitveni listek je veljaven, ako je od dotičnega volilca lastnoročno podpisan.

§. XIV. Volitveni odbor se izvoli izmej pravih udov za vsako volitev posebej. Volitev je veljavna za eno leto.

§. XV. Odbor ima pravico družtvenike sprejemati.

§. XVI. Ako zahteva tretjina družtvenikov pismeno izredno skupščino, je dolžnost odborova kakor hitro mogoče sklicati jo.

§. XVII. Da so odborovi sklepi veljavni, mora biti večina odbornikov pričujočih. Odbor sklepa z nadpolovično večino glasov pričujočih odbornikov. Kedar je enoliko glasov, odloči pervosednik.

§. XVIII. Pervosednik sklicuje odboro ve seje. Ako zahtevajo trije odborniki odborovo sejo pismeno, mora jo v osmih — 8 — dneh sklicati. Zapisnike podpisujejo vselej vsi pričujoči odborniki.

§. XIX. Vsa opravilna pisma podpisuje pervosednik ali njegov namestnik in tajnik. Zapisnike skupščin podpisujó vsi pričujoči odborniki.

§. XX. Pervosednik naznanja skupščine družtvečnikom pismeno, je začejnja, vodi in čuva na parlamentarni red.

§. XXI. Kedaj in kje se prihodnja skupščina snide, določujó pravi družtveniki v vsaki zandji skupščini. V teh skupščinah se prednaša, posvetuje in pretresuje o predmetih, katere je odbor navsveoval, ali za katere so se družtveniki oglasili. Skupščina sklepa z nadpolovično večino glasov.

§. XXII. Pri volitvah, sprejetvah, pri izključenji, sploh pri vseh važnejših rečeh, glasuje se z listki; pri manj važnih rečeh glasuje se s tim da se ustane. Veljavnost volitve ali kakega sklepa, zahteva nadpolovično večino glasov.

§. XXIII. Ako se pri kakej volitvi ne doseže nadpolovična

večina glasov, nastane ožja volitev mej tistimi, ki so največ glasov dobili.

§. XXIV. Da je skupščina veljavna, je potreba, da ste najmanj dve tretjini pravih družtvenikov pričujočih.

§. XXV. Redni predmeti, ki jih ima vsaka skupščina na dnevnem redu so:

a) Sprejetje novih in imenovanje častnih družtvenikov.

b). Dovoljenje družtvenih stroškov.

c). Predelava pravil.

d). Pooblastitev odbora, da v' imena družtva njegove korisiti pri uradih zastopa.

e). Izključenje družtvenikov.

§. XXVI. Družtvo sme zborovati le „v Sežansko - Komenskem“ okraji.

§. XXVII. Glavna skupščina je vselej meseca maja; družtveno leto se vselej tačas začne in odborniki nastopé svoja opravila.

Dnevni red glavne skupščine je:

a) Poročilo o družtvenem delovanji pretečenega leta.

b). Pregled letnega računa.

c). Volitev treh odbornikov, ki pregledajo družtveni račun do bližnje skupščine.

d). Volitev družtvenega vodstva.

§. XXVIII. Dovoljeno je le družtvenikom skupščine udeleževati se. (Glej §. V. c.)

§. XXIX. V vsaki skupščini se izvolita dva zapisnikarja, kajtera opravljata v taistej vsa pismena opravila: zapišeta imena pričujočih družtvenikov, naznanita skupščini došle nasvete in podpišeta zapisnike s pervosednikom vred.

§. XXX. Blagajnik prejema denar proti izkaznici, izplačuje od pervosednika nakazane zneske, uknjižuje družtvene račune in premoženje, predloži pred sklepom družtvenega leta odboru natančen račun in je za svoje uredovanje odgovoren.

§. XXXI. Voditelj petja shranjuje družtvene muzikalije, kate-re naj ima posebej uknjižene, in priskerbuje od odbora naročene mu muzikalije.

VI. Sedež in pečat družtva.

§. XXXII. Sedež družtva je v Komnu, naj biva pervosednik kjerkoli, in na pečatu je naslov: „Sežansko - Komensko učiteljsko družtvo.“—

Prepiri v družtvenih zadevah.

§. XXXIII. Prepire v družtvenih zadevah mej družtveniki ali z odborom, razsodé brez vsake pritožbe pred višo oblast — sodniki. Vsaka stranka voli dva zastopnika, in ti volé petega, kot načelnika.

VIII. Razdruženje.

§. XXXIV. Da ima družtvo nehati in za kakošen namen se

oberne društveni imetek, mora dve tretjimi pravih družtvenikov z nadpolovično večino glasov skleniti.

§. XXXV. Društvo na zunaj zastopa tudi odbora predsednik oziroma njegov namestnik.

Začasni odbor: „Sežansko - Komenskega učiteljskega društva“;

ANT. LEBAN.

JOSIP HROVATIN

predsednik.

blagajničar

PROT. KORŠIČ

tajnik.

Pismena vprašanja učiteljske preskušnje

meseca oktobra 1880. za učitelje ljud. šol.

I. Iz odgoje.

1. Ist der Unterricht ein Erziehungsmittel?
2. Welche sind die gebräuchlichsten Apparate zur Veranschaulichung des Unterrichtes im Rechnen?

II. Iz nemščine.

1. Wie wird das starke Verbum konjugirt?

III. Iz slovenščine.

1. Koliko deležnikov pozna slovenščina?
Kako se izpeljujejo in rabijo? (Za vsaki slučaj zglede).
2. Valentin Vodnikovo življenje in delovanje na slovstvenem polji. (Ti vprašani je dobil en učitelj; drugi pa:
 1. Samostavniška sklanjava s prirastki. (Za vsaki slučaj nekatere izglede).
 2. Jernej Kopitarjevo življenje in delovanje na slovstvenem polji.

V. Iz matematike.

1. Posestnik vkupi 15. febr. 1879. 26 arov obširen travnik za 315 gold.; 15./3. 1879. ga pognoji, za kar izdà 28.50 gol.; 15./6. 1879. plača davkov 5.64 gold.; prva košnja ga stane 15./6. 8.70 gold.; druga 15./9. 7.50 gol.; 12./2. 1880. proda 24 kvintalov sena po 2.45. gol. — Je-li to povzetje koristnejše in za koliko, nego bi posestnik izdane vsote vkladal v hranilnico, kjer bi mu donašale po $4\frac{1}{2}$ obresti?
2. Omenjeni travnik ima podobo trapeca, ki je 38 m širok, daljša stran meri 80 m; koliko meri krajša stran?
3. Kateri računski aparati so najprimernejši, da se otrokom počiti desetinski sistem in katerih sredstev se bode učitelj še po služeval v ta namen?
4. Kako razvije učitelj otrokom pojem „vštriten“?

Za učiteljice ljudskih šol.

I. Iz odgoje.

1. Che cosa è la memoria, e quali sono i mezzi per svilupparla?
2. Come procederà la maestra nell'insegnare la lettera „m“ ed il suono rappresentato della medesima secondo il metodo d'insegnare lo scrivere ed il leggere contemporaneamente?

II. Iz nemščine.

1. Freuden und Leiden einer Lehrerin?

III. Iz matematike.

1. Una pietra da taglio rettangolare è lunga 1m 64cm, larga 1m 28cm, alta 65cm; qual è la sua diagonale?
2. Ad scavare un canale lungo 245 m, largo 7m, profondo 3.3m abbisognano col lavoro giornaliero di ore $7\frac{1}{2}$ 140 operaj 546 giorni. Quanta lunghezza di canale arriveranno a scavare al lavoro giornaliero di ore $8\frac{1}{2}$, se il secondo canale è largo 8.2m, profondo 5 m e se l'assiduità dei secondi operaj sta a quella dei primi come 8:9?

$$3. \frac{1}{a-b} + \frac{a-b}{x} = \frac{1}{a+b} + \frac{a+b}{x} \quad (\text{per } a=6, \text{ per } b=4).$$

4. Quanti conzi corrisponde a 13 Etl., se conzi uguali a 3 emeri di Vienna, 1 emero di V. = 1' e 1369" cub, 1 m = 3' 1" 11.58" vien. e 1 metro cubo = 10 Etl.?

IV. Iz italjanščine.

1. L'autunno. (Descrizione).
 2. Delle figure grammaticali più in uso.
- (Ti vprašnji so dobili učitelji); učiteljice pa:
1. Studio della propria lingua. (Importanza e vantaggi).
 2. Ridurre espressioni dettate in avverbi di maniera di una sola parola in one, oni, aventi il medesimo significato.

Za učiteljice meščanskih šol.

I. Iz prirodopisja:

- 1) Sopra le respirazioni nelle diverse classi degli animali.
- 2) Il frutto; concetto e suddivisioni dello stesso.
- 3) Il sale comune; le sue qualità e la sua produzione.

II. Iz italjanščine:

- 1) In che consiste il risorgimento delle lettere italiane nel secolo XVIII e da chi fu egli operato?
- 2) Qual posto occupa il Parini in questo risorgimento ed in genere nella letteratura italiana?
- 3) Qual è l'ordine delle idee esposte dal Parini nell'ode „la Caduta“, e quali condizioni speciali mossero il poeta a scriverla?
- 4) Che cosa sarebbe da osservare dello stile pariano?

III. Iz prirodoslovja:

- Dell' ago magnetico.
Del barometro.

Costruzioni delle immagini negli specchi sferici e concavi.
Delle combinazioni del sodio.

IV. Iz matematike :

1) Qual è il lato d'un cubo il cui volume ugualia la somma dei volumi di tre corpi, d'una sfera, d'un cono equilatero, e d'un cilindro equilatero. Il cono ed il cilindro hanno per base un cerchio massimo della sfera e questo per raggio un metro?

$$3) \frac{a^2 + ab + b^2}{a + b} - \frac{a^2 - ab + b^2}{a - b} + \frac{2b^3 - 6^2 + a^2}{a^2 - b^2}$$

$$3) \begin{aligned} x &= 21 - 4y \\ y &= 64 - 7\frac{1}{2}z \\ z &= 9 - \frac{2}{3}x \end{aligned}$$

4) Il 25/11 si vendono f. 500 val. nom. del debito unificato dello stato al corso di f. 71.45 (scad. $\frac{1}{3}$ e $\frac{1}{11}$), Interessi $5\frac{0}{10}$, Imposta sulla rendita $16\frac{0}{10}$, Coupons del 1. maggio in ordine. Cercare la somma che si deve riscuotere.

V. Iz pedagogike :

a) pismeno.

Quali sono i principali mezzi dell'educazione?

Quali vantaggi offra l'insegnamento del conteggio?

In che consiste il metodo biografico d'insegnare la storia?

b) ustmeno.

a) Desiderare e Volere.

b) Sentimento della benevolenza.

c) Metodo di storia naturale.

d) Pietismo.

e) Leggi dell'Impero 14. maggio 1869.

f) Metodo induttivo — deduttivo.

g) Conclusione (raziocinio).

h) Menzogna.

i) Piano normale.

k) Che cosa è la fantasia?

l) Realismo e Idealismo.

m) Perché s'insegna la storia?

n) Mezzi per rendere intuitivo l'insegnamento della geografia.

o) Scuole erette da Maria Teresa.

p) Distinzione fra scuole cittadine e scuole pop. generali.

q) Superbia, alterigia, arroganza, vanità, modestia, umiltà sentimento dell'onore.

r) Autorità scolastiche.

s) Rayneri — Roussau.

Šolski ogled.

Na željo mnogih tovarišev podam v denšnjem zvezku „Šole“ kratek pregled vsih rednih slov. ljudskih šol na Goriškem. Razverščene so po abecednem redu za vsaki okraj posebej. Pervo ime pove kraj kjer je šola, drugo, med oklepajem pa bližnjo pošto. Kjer je eno samo ime, tam je pošta v šolskem kraju. Dodal sem pregledu nekatere statistične date, kakor: čas, kedaj je bila šola kot redna ustanovljena, kedaj se je razširila, število otrok od 6—12 leta in imena učiteljev (učiteljic).

1). V okrajih Goriške okolice :

- I Ajdovščina; ust. l. 1832. razšir. 1875. štev. otrok: 128. Jakob Setničar, def. nadučitelj; Marija Urbančič, zač. podučiteljica.
- Banjšica (Kanal); ustanov. l. 1880. štev. otrok: 108; Jož. Kraševac, zač. podučitelj.
- Bate (Solkan); ust. l. 1879. štev. otrok: 125; I. Valentinčič, zač. podučitelj.
- Berje (Rifenberg); ust. l. 1873. štev. otrok: 76; Andr. Širok, zač. podučitelj.
- Bilje (Bukovica); ust. l. 1874. štev. otrok: 202; France Tomšič, def. učitelj.
- Cerovo (Kojško); ust. l. 1872. štev. otrok: 113; Ant. Belé, zač. podučitelj.
- Čepovan; ust. l. 1872. štev. otrok: 208; Janez Makarovič, zač. podučitelj.
- II Černiče; ust. l. 1831. — razšir. 1872. štev. otrok: 370; France Sternad, def. nadučitelj; Leopoldina Kersnik, def. učiteljica.
- Deskle (Kanal); ust. l. 1877. štev. otrok: 109; Jak. Kamauli, zač. učitelj.
- III Dornberg; ust. l. 1858. štev. otrok: 255; Ignac Križman, def. učitelj.
- IV Gergar (Solkan); ust. l. 1872. štev. otrok: 121; Vinko Vodopivec, def. učitelj.
- Gorenjepolje (Kanal); ust. l. 1877. štev. otrok: 112; Tomaž Lukančič def. učitelj.

- Kamenje (Černiče); ust. l. 1852. razšir. l. 1872. štev. otrok: 262; Matija Lovrenčič, def. nadučitelj. Jan. Zorn, zač. podučitelj.
- Ƨ Kanal; ust. l. 1767. razšir. l. 181? štev. otrok: 220; Ivan Vogrič, def. nadučitelj; Miha Zega, def. podučitelj.
- Kojsko; ust. l. 1873. štev. otrok: 163; Enrik Leban, zač. podučitelj.
- Kozana (Kojsko); ust. l. 1880. štev. otrok: 139; Ant. Rustija, zač. podučitelj.
- Križ (Ajdoščina); ust. l. 1857. razšir. l. 1872. štev. otrok: 238; Jernej Rajar, def. nadučitelj; Anton Urbančič, zač. podučitelj.
- Ƨ Ločnik; ust. l. 1865 — 1873. štev. otrok: 343; Jožef Budal, def. nadučitelj; Amalija Marega — Vidoz, supl. Lokavec (Ajdoščina); ust. l. 1872. štev. otrok: 129; Jožef Vovk, def. učitelj.
- Miren, ust. l. 1856. — razšir. l. 1872. štev. otrok: 277; Ferd. Vodopivec, def. nadučitelj; Katarina Golja, supl. Opatjeselo (Kostanjevica); ust. l. 1880. štev. otrok: 180; Matej Lapanja, def. učitelj.
- Osek (Černiče), ust. l. 1873. štev. otrok: 125; France Vilhar, zač. učitelj.
- Pervačina (Dornberg); ust. l. 1843. štev. otrok: 160; Jožef Orel, def. učitelj.
- Pevma (Gorica); ust. l. 1877. štev. otrok: 129; Ant. Komavc, def. učitelj.
- Ƨ Podgora (Gorica); ust. l. 1851. štev. otrok: 198; France Švara, def. učitelj.
- Ƨ Renče (Bukovica); ust. l. 17.. razšir. l. 1876. štev. otrok: 403; Anton Bajc, def. nadučitelj; Frančiška Bovcon, def. učiteljica.
- Ƨ Rifenberg; ust. l. 183?. razšir. l. 1876. štev. otrok: 283; Ambrož Poniž, def. nadučitelj; . . . prazno.
- Ročinj (Kanal); ust. l. 1817. štev. otrok: 155; Anton Kacafura, zač. učitelj.
- Ƨ Solkan; ust. l. 1854. razšir. l. 1872. štev. otrok: 244; Tomaž Jug, def. nadučitelj; Franče Bajt, supl.
- Sovodnje (Gorica); ust. l. 18 . . . štev. otrok: 133; Ivan Benko, def. učitelj.

Šempas (Černiče); ust. l. 1843. štev. otrok: 312; Blaš Sedevčič, def. učitelj.

Šmarje; ust. l. 1880. štev. otrok: 183; Leopold Furlani zač. učitelj.

II Št. Andrež (Gorica); ust. l. 1856. štev. otrok 177; Jožef Komavc def. učitelj.

Št. Ferjan (Kojško); ust. l. 1878, štev. otrok: 169; Janez Jug, def. učitelj.

I Št. Martin (Kojško); ust. l. 1872. štev otrok: 118; Jožef Čopi, def. učitelj.

Št. Peter (Gorica); ust. l. 1854. štev. otrok: 145; Vinko Černic, def. učitelj.

Ternovo (Solkan); ust. l. 1879. štev. otrok: 152; France Cicero, def. učitelj.

Vertobja (Bukovica); ust. l. 1868. štev. otrok: 222; Andrej Drašček, def. učitelj

Vipolže (Biljana); ust. l. 1873. štev. otrok: 87; Jožef Kuntih, def. učitelj.

Višnjevnik (Kojško); ust. l. 1880. štev. otrok: 193; Jožef Srebernič, def. učitelj.

Vogersko (Bukovica); ust. l. 1873. štev. otrok: 107; Jožef Kragelj, def. učitelj.

Žablje (Ajdoščina); ust. l. 1858. štev. otrok: 73; Jan. Breščak, zač. podučitelj.

Kal (Kanal); prazno — pomoč. učitelj A. Škert.

Kronberg (Solkan) prazno. 18 šol za silo.

2). V Tolminskem okraji:

Bovec; ust. l. 1767. razšir. l. 181? in 1875. štev. otrok: 314; Jožef Hoban, def. učitelj; Ant. Streš, def. učitelj; Frančiška Zupančič. def. učiteljica.

Breginj (Kobarid); ust. l. 1877. štev. otrok: 40; Ivan Bandedl, zač. učitelj.

Cerkno; ust. l. 1767. razšir. l. 1871. štev. otrok: 187; Ivan Širca, def. nadučitelj; Gašpar Likar, def. učitelj (na dopustu); Amalija Čuk, zač. podučiteljica.

Kobarid; ust. l. 1767. — razšir. 1817. in 1873. štev. otrok: 316; France Dominiko, def. nadučitelj (na dopustu); Karolina Milek, def. učiteljica; Viktor Ursič, zač. učitelj; Ant. Šekli, zač. podučitelj.

- Kred (Kobarid); ust. l. 1877. štev. otrok: 93; Ivan Ivančič zač. učitelj.
- Livek (Kobarid); ust. l. 1875. štev. otrok 69; Valent. Volarič, def. učitelj
- Otalež (Cerkno); prazno; štev. otrok: 112.
- Podmelec (Tolmin); ust. l. 1878. štev. otrok: 133; Ivan Krajnik, def. učitelj.
- Sedlo (Kobarid); prazno, štev. otrok: 108
- Serpenica; ust. l. 1879. štev. otrok 189; Kristjan Bratina, zač. učitelj; Marija Šarf, supl.
- Sv. Lucija; ust. l. 1872. štev. otrok: 137; Jakob Velikonja, def. učitelj.
- Tolmin; ust. l. 1767. — razšir. l. 1812. 1871. in 1880. štev. otrok: 454; Ivan Gerželj, def. nadučitelj; Danilo Fajgelj, def. učitelj; Amalija Jug, def. učiteljica; Matija Leban, zač. podučitelj.
- Volče; ust. l. 1874. štev. otrok: 154; Anton Fajgelj, def. učitelj. 28 šol za silo.
- 3). V Gradiščanskem okraji:
- Biljana; ust. l. 1880. štev. otrok. 112; Marija Jug, zač. podučiteljica.
- Doberdob; ust. l. 1879. štev. otrok 85; Ivan Šuligoj, zač. učitelj.
- Medana (Biljana); ust. l. 1871. štev. otrok: 89; Anton Zorzut, zač. učitelj.
- Mirnik (Kermin); ust. l. 1878. štev. otrok: 75; Anton Miklavčič, zač. učitelj. 5 šol za silo.
- 4). V Sežanskem okraji:
- Barka (Divača); ust. l. 1880. štev. otrok: 43; France Černe, def. učitelj.
- Brestovica (Terzič); ust. l. 186? štev. otrok: 113; France Vodopivec zač. učitelj.
- Divača; ust. l. 1880. štev. otrok: 45; I. Bogatec, zač. učitelj.
- Dutovlje; ust. l. 1872. štev. otrok: 112; prazno.
- Gorjansko (Komen); ust. l. 1868. štev. otrok: 128; I. Bano, zač. učitelj.
- Komen; ust. l. 1824. — razšir. l. 1872. 1877. in 1880. štev. otrok: 372: Anton Leban, def. nadučitelj; Anton Korsič, prov. učitelj; Katarina Stanič, def. učiteljica; Justina Štrukelj, zač. učiteljica.

- Kostanjevica; ust. l. 1873. štev. otrok: 91; Jožef Tram-
puž, def. učitelj.
- Lokev; ust. 18.? štev. otrok: 124; Janez Leban, def. učitelj.
- Mavhinje (Nabrežina); ust. l. 1879. štev. otrok: 61; Andr.
Štrukelj, zač. učitelj.
- Nabrežina; ust. l. 186? štev. otrok: 117; Jožef Hrovatin,
def. učitelj.
- Pliskovica (Komen); ust. l. 1872, štev. otrok: 68; France
Šuc, def. učitelj.
- Povir (Sežana); ust. l. 18? štev. otrok: 140; Jakob Jel-
šček, def. učitelj.
- Repen (Sežana); ust. l. 1876. štev. otrok: 71; Anton Fa-
kin, def. učitelj.
- Rodik (Divača); ust. l. 1873. štev. otrok: 108; Ivan Bre-
ginc, zač. učitelj.
- Sežana; ust. l. 18.? — razšir. l. 1872. 1879. in 1880.
štev. otrok: 209; Leopold Cvek, def. nadučitelj; Ma-
tevoz Kante, zač. učitelj; I. Kacafura, zač. učiteljica;
Neža Pitamic, zač. podučiteljica.
- Skerbina (Komen); ust. l. 1853. štev. otrok: 81; France
Bunc, def. učitelj.
- Skopo (Dutovlje); ust. l. 1878. štev. otrok: 63; France
Tomšič, zač. učitelj
- Šempolaj (Nabrežina); ust. l. 1874. štev. otrok: 82; Jožef
Cotar, def. učitelj.
- Škocijan (Divača); ust. l. 1880. štev. otrok: 53; prazno.
- Štanjel; ust. l. 1872. štev. otrok: 128; I. Klobavs, supl.
- Štjak (Štanjel); ust. l. 186? štev. otrok: 95; Jakob Petrič,
def. učitelj.
- Temnica (Kostanjevica) ust. l. 1880. štev. otrok: 53; Fran-
ce Sivec, zač. učitelj.
- Tomaj (Dutovlje); 18.?; razšir. l. 1880. štev. otrok: 172.
Ant. Beninger, def. učitelj; Jožefa Delkin, zač. učiteljica.
- Vatovlje (Divača); ust. l. 1880. štev. otrok: 54; Andrej
Pakiž, zač. učitelj.
- Zvonik (Prosek); ust. l. 1856. štev. otrok: 106; Luka Si-
la, zač. učitelj. 9 šol za silo.